

SOTSIAALMINISTEERIUM

Tervisesüsteemi plaan COVID-19 kriisi ületamiseks 2021. aastal

Sotsiaalministeerium

Detsember 2020

Sisukord

Sissejuhatus	1
COVID-19 tervisealase hädaolukorra juhtimine	2
1. Teadlikkuse tõstmine turvalisest käitumisest ja vaimse tervise toetamine	3
2. Nakatunute kiire diagnoosimine ja ravi.....	4
2.1 Esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine	4
2.2 Testimine	4
2.3 Lähikontaktsete tuvastamine ja nõustamine	5
2.4 Aktiivravi tagamine Haiglavõrgu Arengukava (HVA) haiglates ning kiirabi teenuse kättesaadavuse tagamine.....	6
2.5 Tervishoiupersonali jätkusuutlikkuse tagamine	7
2.6 Hooldekodude ja hoolekandeesutuste võimekuse tõstmine COVID-19 haiguse leviku tingimustes.....	8
3. Terviseameti võimestamine COVID-19 haiguse levikust tingitud kriisiga toimetulekuks..	10
4. IT arendused.....	11
5. Olukorra seire ja teaduskoostöö	13
6. Rahvusvaheline koostöö.....	14
7. Täiendavad tegevused kriisi ajal	15
8. COVID-19 haiguse vastane vaktsineerimine	16
Lisa 1 HVA haiglate infrastruktuuri arendamine	17
Lisa 2 Tallinna Haigla	24

Sissejuhatus

Käesoleva aasta kevadel kuulutas Vabariigi Valitsus välja eriolukorra, sest SARS-CoV-2 viirusest põhjustatud uudse ohtliku nakkushaiguse (*edaspidi COVID-19 haigus*) levik hoogustus ning tekkis oht inimeste elule ja tervisele, tervishoiusüsteemi toimepidevusele ning seeläbi kogu ühiskonna ja riigi toimimisele. COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks kasutusele võetud ranged meetmed ning kogu elanikkonna vastutustundlik käitumine aitas saavutada suveks olukorra, kus haiguse levik pidurdus ja esinesid vaid üksikud puhangud.

Piirangutest loobumine ning sügisene viiruste leviku hooaeg tõi kaasa kogu Euroopas ja ka Eestis teise COVID-19 haiguse laine, mille tulemusena on uuesti võetud kasutusele COVID-19 haiguse levikut pidurdavaid meetmeid, püüdes võimalikult suurel määral tagada ühiskonna tavapärane toimimine.

Käesolev dokument koondab seni tehtud ja edasisi tegevusi COVID-19 haiguse leviku pidurdamiseks, tervishoiusüsteemi toimepidevuse tagamiseks ja ühiskonna tavapärase toimimise juurde naasmiseks. Selleks on alates aasta algusest toimunud olukorra operatiivne seire (sh testimine) ning vastavalt vajadusele viiruse levikut pidurdavate piirangute rakendamine. Tervishoiusüsteemi keskne eesmärk on tagada tervishoiuteenuste kättesaadavus nii COVID-19 patsientidele kui kõigile teistele abivajajatele ning COVID-19 vastase vaktsineerimise võimaldamine Eesti elanikkonnale. COVID-19 kriisi lahendamise edukus sõltub nii ametkondade, erasektori kui elanikkonna panusest.

Plaani tegevused viiakse ellu peamiselt 2021. aasta lõpuks, eeldades, et 2020. aasta detsembris jõuavad Eestisse COVID-19 vaktsiini esimesed tarned ning alustatakse vaktsineerimist. Plaan sisaldab ka pikaajalisi tegevusi, nt Tallinna Haigla rajamine, mis valmib 2027. aastaks, et tõsta võimekust edaspidi analoogsetele olukordadele reageerida.

Plaani on koostanud Sotsiaalministeerium koostöös Terviseameti, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse, Eesti Haigekassa, Raviameti ja Tervise Arengu Instituudiga. Plaani uuendatakse vastavalt olukorra muutumisele ning tegevuste seisu monitooritakse regulaarselt.

COVID-19 tervisealase hädaolukorra juhtimine

Vabariigi Valitsuse 26.07.2018 määruse nr 63 „Hädaolukorrad, mille kohta tuleb koostada nende lahendamise plaan ja mille puhul korraldada riskikommunikatsiooni, ning hädaolukordade lahendamist juhtivad asutused“ § 2 lõike 4 alusel juhib ulatuslikust mürgistusest ja epideemiast põhjustatud hädaolukorra lahendamist ja vastava hädaolukorra lahendamise plaani koostamist Terviseamet.

Terviseameti peadirektori 10. novembri 2020. a käskkirjaga kehtestati Eestis COVID-19 haiguse laialdase leviku tõttu tervishoiualane hädaolukord. Hädaolukorra lahendamiseks on Terviseameti loodud kriisistaap, kuhu on kaasatud teised tervisevaldkonna ja kriisi lahendamisega seotud asutused, sh Sotsiaalministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet jt. Samuti on nimetatud ametisse hädaolukorra meditsiinijuht, kellele alluvad Põhja ja Lõuna meditsiinistaabid.

Terviseamet teeb tervisealase hädaolukorra lahendamisel tihedat koostööd Vabariigi Valitsuse, Sotsiaalministeeriumi, Riigikantselei ja Vabariigi Valitsust nõustava teadusnõukojaga, sest COVID-19 haiguse levik mõjutab kõiki valdkondi, sh tööhõivet, majandust, kultuuri, haridust jm. Sotsiaalministeerium koordineerib koos Välisministeeriumi ja Riigikantseleiga rahvusvahelist koostööd COVID-19 haiguse leviku tõkestamisel.

1. Teadlikkuse tõstmine turvalisest käitumisest ja vaimse tervise toetamine

COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks on jätkuvalt oluline tõsta elanikkonna teadlikkust turvalisest ja nakkusohutust käitumisest ning sellest, kuidas hoida iseennast ja lähedasi.

Kriisi lahendamisel on algusest peale tähelepanu pööratud ka vaimse tervise hoidmisele, psühhosotsiaalse heaolu tagamisele, varasele probleemide märkamisele ja õigeaegse abi kättesaadavuse tagamisele.

Teadlikkuse tõstmiseks turvalisest käitumisest on oluline (toetavad IT arendused vt ptk 4):

Tegevused	Staat
1) SMS teavitust riiki saabujatele kehtivatest juhustest ja piirangutest	tuleviku tegevus
2) Jätkuv riskikommunikatsioon avalikus ruumis	pidev tegevus
3) Jätkuv elanikkonna (sh spetsialistide) oskuste ja teadlikkuse tõstmine käitumissoovituste- ja juhuste abil. Lisaks tervishoiuspetsialistide koolitamine ulatuslike tervishoiusündmuste meditsiinilise juhtimise korraldamisel ja toe pakkumisel	käivitatud + tuleviku tegevus
4) Kampaaniad (nakkushaiguste ennetamine, HOIA mobiilirakendus, immuniseerimiskava ja COVID-19 vaksineerimine, elanikkonna vaimse tervise toetamine ja võimendamine)	tehtud + tuleviku tegevus
5) vaksineeri.ee lehekülje täiendamine ja arendamine, sh vastavalt vaksineerijate vajadustele	tehtud + tuleviku tegevus

Vaimse tervise hoidmiseks on oluline:

Tegevused:	Staat
1) Nõustamistoe ja tugiteenuste pakkumine eesmärgiga toetada elanikkonna toimetulekut ja asutuste töövoimet vältimaks töötajate läbipõlemist, sh	käivitatud + tuleviku tegevus
1.1) Vabatahtlike süsteemi arendamine ohvriabis	käivitatud + tuleviku tegevus
1.2) VEPA käitumisoskuste mängu rakendamine	käivitatud + tuleviku tegevus
1.3) Ohvriabi kriisisekkumine alaealiste surmaga lõppenud juhtumite korral	käivitatud + tuleviku tegevus
1.4) Lastega töötavate spetsialistide koolitamine laste vaimse tervise probleemide märkamiseks ja tõhusamaks abistamiseks	tuleviku tegevus
2) Eesliinitöötajate vaimse tervise toetamine	käivitatud + tuleviku tegevus

2. Nakatunute kiire diagnoosimine ja ravi

2.1 Esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine

Esmatasandi tervishoiul (eelkõige perearstid ja -õed) on võtmeroll, olles enamikul juhtudel inimesele esmaseks kontaktiks tervishoiusüsteemiga, sh diagnoosi hüpoteesi püstitamisel, uuringule/testimisele suunamisel, diagnoosi kinnitamisel, ravi määramisel ja seisundi jälgimisel ning haige ja lähikontaktse esmasel nõustamisel isolatsioonimeetmetest.

Esmatasandi tervishoiu kättesaadavus ei tohi sõltuda nädalapäevast, riigipühast ega asjaolust, kas inimesel on perearst või ravikindlustus.

Esmatasandi toimepidevuseks ja COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks on oluline (toetavad IT arendused vt ptk 4):

Tegevused:	Staat
1) Ägeda respiratoorse haiguse ja ka muude terviseprobleemide korral kiire abi kättesaadavus, ka puhangu olukorras; tervishoiuteenuse osutajate toimetuleku tagamine plaanilise ravi vähenemise olukorras	käivitatud
2) Miinimumnõuded esmatasandi tervishoiuteenuste osutamisele ja nende täitmine	tehtud
3) Esmatasandi tervishoiutöötajate olukorradeadlikkuse ning informeerituse tagamine	pidev tegevus
4) Haigestunute ja lähikontaktsete kiire testimisele suunamine ja nõustamine	käivitatud
5) Esmatasandi IKV-dega varustatus	tehtud + pidev tegevus
6) Operatiivne andmevahetus, sh õigeaegne andmete edastamine tervise infosüsteemi ja vajalike tehniliste lahenduste olemasolu	käivitatud
7) Ravikvaliteedi tagamine ja infektsioonikontrolli nõuete järgimine	pidev tegevus
8) Teiste vaktsiinvällditavate nakkushaiguste puhangute vältimiseks imikute ja laste tervisekontrollide, sh immuniseerimiskavajärgsete vaksineerimiste läbiviimine ka COVID-19 haiguse leviku tingimustes	pidev tegevus

2.2 Testimine

Viiruse leviku tuvastamiseks ja nakkuse leviku peatamiseks on oluline tagada inimestele testimise väga hea kättesaadavus. Laialdane testimine võimaldab paremat ülevaadet viiruse levikust, kiirelt tuvastada uusi nakatunuid ja nende lähikontaktseid ning on aluseks epideemiatõrje meetmete planeerimiseks ja rakendamiseks.

Laialdane testimine on vajalik epideemia olukorra hindamiseks ja selleks on oluline:

Tegevused:	Staatus
1) Vajalikud ressursid (nii rahalised kui inimressursid) testimise korraldamiseks, läbiviimiseks ja analüüsimiseks ning vajadusel testimise võimekuse tõstmiseks	käivitatud
2) Testimismeetodite arendamine, sh uute testide valideerimine ja kasutuselevõtmine	käivitatud
3) Testimise korraldamise lahenduste ja testimise intensiivsuse kohandamine vastavalt epidemioloogilisele olukorrale ja seirevajadustele, sh sentinelseire	käivitatud
4) Operatiivne ja toimiv testitulemuste ja nende analüüsi puudutav andmevahetus	käivitatud
5) Operatiivne kommunikatsioon elanikkonnale testimise põhimõtete, korralduse ja muudatuste kohta	pidev tegevus
6) Terviseameti nakkushaiguste labori valmisoleku, võimekuse ja jätkusuutlikkuse tagamine	käivitatud + tuleviku tegevus

2.3 Lähikontaktsete tuvastamine ja nõustamine

COVID-19 haiguse leviku piiramisel on kriitilise tähtsusega haigestunute ning nende lähikontaktsete kiire tuvastamine ja nõustamine. Nõustamisel saavad haigestunud ja lähikontaktsete juhise tervise jälgimiseks ja eneseisolatsioonis püsimeks ning selgitatakse välja võimalik nakkusallikas ja nakkuse levikutee, sh asjaolude jälgimine ja analüüs, mis aitab hinnata vajalike täiendavate meetmete rakendamise vajadust. Terviseamet tegeleb lähikontaktsete väljaselgitamise, nõustamise ja kodusele jälgimisele suunamisega. Samuti kavandab Terviseamet vajalikud tegevused grupiviisilise haigestumise korral haiguspuhangu lokaliseerimiseks ning hoiab eritähelepanu all tervishoiu- ja hoolekandeesutusi.

Lähikontaktsete kiireks tuvastamiseks ja nõustamiseks on oluline (toetavad IT arendused vt ptk 4):

Tegevused:	Staatus
1) Terviseameti regionaalosakondadele piisav inimressurs, toimivad tehnilised lahendused ja võimekus lähikontaktseid tuvastada, teavitada ja nõustada ning vajadusel selle võimekuse suurendamine	tehtud + tuleviku tegevus
2) Testimisele suunamise korralduse toimivus ning kohandamine vastavalt epidemioloogilisele olukorrale	käivitatud
4) Selge kommunikatsioon lähikontaktsetele testimisest, isolatsioonikohustusest ja isolatsiooni lõpetamisest ning nakkusohutuse tagamisest	pidev tegevus

2.4 Aktiivravi tagamine Haiglavõrgu Arengukava (HVA) haiglates ning kiirabi teenuse kättesaadavuse tagamine

HVA aktiivravi haiglate voodifondi efektiivne kasutamine ja ümberprofileerimine nakkusohlike patsientide käsitlemiseks on tervishoiusüsteemi toimepidevuse nurgakiviks epideemia tingimustes.

Haiglate toimepidevuse tagamiseks on väljatöötatud haiglate valmisolekutasemed, mis kuulutatakse välja Terviseameti hädaolukorra meditsiinijuhhi korraldusel lähtuvalt epidemioloogilisest olukorrast riigis ja regioonis.

Valmisolekuplaanid jaotatakse sõltuvalt olukorra tõsidusest plaanideks A(1–5), B, C ja D. Plaanide A–C koostamisel on lähtunud HVA aktiivravi haiglad olemasolevatest infrastruktuuri ja personali ressursidest. Plaan D puhul toimub haiglaväliste pindade ümberprofileerimine erakorralise statsionaarse ravi tarbeks epideemia tingimustes, et suurendada statsionaarse ravi voodifondi ressursi HVA aktiivravi haiglate olemasoleva voodifondi mahu (nn. plaanid A(1–5), B, C) ületamisel.

A plaanide puhul võib kasutusele võtta kuni 60% (2473 voodikohta) aktiivravivooditest. B ja C tase nõuavad lisaks aktiivravivooditele kogu voodifondist kuni maksimaalse määra kasutusele võtmist (6160 voodikohta). D plaan eeldab väljaspool HVA haiglaid voodikohtade juurde loomist, mis võib eeskätt osutada vajalikuks üksikutes piirkondades.

Haiglate voodifondi ümberprofileerimise maht, selle teostamise kiirus ja täiendavate ravipindade kasutusse võtmine toimub kooskõlas epidemioloogilise olukorraga riigis. Ümberprofileerimise käigus moodustatakse mittenakkusohlike (puhas ala) ja nakkusohlike (must ala) tsoone erakorralise meditsiini osakondades, tava-, intensiivravi-, operatsiooniosakondades, diagnostikas ja mujal ning tekitatakse eraldi teekonnad mittenakkusohlike ja nakkusohlike patsientide ja personali liikumiseks.

HVA piirkondlike, kesk- ja üldhaiglate statsionaarsetes kui ka erakorralise meditsiini osakondades on vajadus COVID-19 haiguse tõttu olemasolevate palatite ümberehitamiseks isolatsioonipalatiteks või uute isolatsioonipalatite loomiseks koos hapnikravi võimekusega.

Lisaks epideemiast tulenevale vajadusele tervishoiu kriisiolukorra valmisoleku suurendamiseks on oluline ka HVA haiglate vältimatu abi toimepidevus ja ravi jätkumine pikaajaliste elektrikatkestuste tingimustes.

Elektrisüsteemide seisukord on haiglates väga erinev ja sõltub süsteemi ehitusaastast, samuti on HVA haiglate energiavarustuse tagamise suutlikkus varieeruv. HVA haiglad on võimelised ulatusliku elektrivarustuse häire korral tagama kriitilise ravitöö, kuid seda piiratud ulatuses ja lühiajaliselt. Elektrikatkestusest tulenev olukord mõjutab vältimatu abi osutamist koheselt, sh veevarustuse, infosüsteemide, intensiivravi seadmete, oluliste diagnostikaseadmete kasutamist (vajalik raviotsuste tegemisel) ning teisi teenuseid, mida haiglates osutatakse. Terviseameti hinnangul peavad suuremad haiglad kriisiolukorras olema võimelised iseseisvalt toimima vähemalt kolm ööpäeva ja väiksemad 16 tundi. Seetõttu on HVA haiglates vajadus täiendavate elektrigeneraatorite ja UPS seadmete soetamiseks ning vastavate süsteemide väljaehitamiseks, kütusevaru ja külmatranspordivahendi soetamiseks. Eelnevalt on vaja HVA haiglate olemasolevate elektrisüsteemide projekteerimine, et saada sisend elektrisüsteemide ümberehitamiseks.

Haiglate toimepidevus nakkuspuhangute ajal ning kriisiolukorrast tingitud haiguste, sh psühhiaatriliste haiguste raviks on täiendavalt vajalikud ulatuslikud infrastruktuuri investeeringud HVA haiglates. Täpsemad vajadused ning tegevused on kirjeldatud lisas 1.

Tallinna ja laiemalt Põhja-Eesti haiglaressursi efektiivsemat kasutamist ja vajadusel voodikohtade paindlikku lisaressursi loomist ja kasutuselevõttu võimaldaks tulevikku vaadates Tallinna Haigla rajamine. Kavandatud projekt arvestab täiel määral tänapäevase infektsioonikontrolli vajadusi, sisaldab voodikohtade reservi ning aitab paremini kasutada tervishoiu piiratud tööjõuressurssi. Täpsemad vajadused ja tegevused on kirjeldatud lisas 2.

COVID-19 haigusest põhjustatud kriisi tingimustes on oluline, et ohutu kiirabiteenus oleks kättesaadav kõigile abivajajatele, sh mitte-COVID-19 patsientidele.

Tervishoiu toimepidevuse kindlustamiseks HVA haiglates ja kiirabiteenuse kättesaadavuseks epideemia tingimustes on oluline:

Tegevused:	Staat
1) Lisaressursid haiglate ja kiirabi toimepidevuse tagamiseks, sh dekontaminatsiooniseadmed ja -süsteemid; mobiilse välioludes tegutsemisvõimelise meditsiinirühma võimekuse tagamine	tehtud + tuleviku tegevus
2) Vajalike ressursside kavandamine plaanide A, B, C ja D realiseerimiseks	tehtud
3) Tervishoiu hädaolukordadeks valmistumise korraldamine HVA haiglates: olemasolevate palatite ümberehitamine isolatsioonipalatiteks või uute isolatsioonipalatite loomine, sh hapnikravi võimekuse tõstmine statsionaarsetes või erakorralise meditsiini osakondades vastavalt HVA haigla vajadustele ning valmisoleku ja raviteenuste jätkamise võimestamine pikaajaliste elektrikatkestuste korral (olemasolevate elektrisüsteemide projekteerimine sisendi saamiseks, täiendavate elektrigeneraatorite, UPS seadmete ja külmutranspordivahendi soetamine, vastavate süsteemide väljaehitamine ning kütusevaru soetamine)	tuleviku tegevus
4) HVA haiglate täiendavad infrastruktuuri investeeringud	tuleviku tegevus
5) Tallinna Haigla projekteerimine ja ehitus	tuleviku tegevus
6) PPA kopterid kiirabi-lennuteenuse väljaarendamiseks	tuleviku tegevus
7) Tervishoiu kaugteenuste võimestamine (sh esmatasandil)	käivitatud + tuleviku tegevus

2.5 Tervishoiupersonali jätkusuutlikkuse tagamine

Haigestunud inimestele kvaliteetsete tervishoiuteenuste pakkumiseks on lisaks tehnoloogiatele ja tingimustele vajalik piisav personal. Eesti tervishoiuasutustes oli Eesti Õdede Liidu andmetel 2020. aasta alguses täitmata õe ametikohti ligi 500. Ebapiisavalt mehitatud ravimeeskonna pakutava teenusega kaasnevad olulised terviseriskid patsiendile ja suureneb töötajate läbipõlemise risk. Pandeemia tingimustes need riskid võimenduvad, eriti tervishoiutöötajate haigestumise korral.

Töökeskond tervishoiuasutuses peab olema töötajaid toetav ja ohutu. Töötajatele peavad olema tagatud vajalikud isikukaitsevahendid ning töökorraldus peab toetama infektsiooni-kontrolli juhiste järgimist.

Tervishoiupersonali jätkusuutlikkuse tagamiseks on vajalik:

Tegevused	Staatus
1) Tervishoiutöötajate piisav varustatus IKV-dega	tehtud + tuleviku tegevus
2) Infektsioonikontrolli nõuete järgimine ja tõhustamine	pidev tegevus
3) TTO-de riskianalüüsid ja -plaanid	tehtud
4) Esmatasandi töö ümberkorraldamise võimekuse tagamine vastavalt epidemioloogilisele olukorrale	käivitatud
5) Tervishoiusüsteemist lahkunud tervishoiutöötajate (mh õdede) tervishoiusüsteemi naasmise programm ja selle laiendamine vajadusel	tuleviku tegevus
6) Õenduse õppesse vastuvõtu suurendamine, nüüdisaegne ja kvaliteetne praktika ja koolitus õppe käigus ning õdedele motiveerivate töötingimuste (sh palgatingimused) loomine	tuleviku tegevus
7) Tervishoiukõrgkoolide ja ülikoolide võimekuse ja rahastuse suurendamine tervishoiupersonali koolitamisel	tuleviku tegevus
8) Tervishoiu, esmase abi andjate ja hoolekande vabatahtlike süsteem (VAAB) ja selle valmisolek, arendused ning jätkusuutlik edasine toimimine kriisiolukorras	käivitatud
9) Välisarstide integreerimise toetamine	tuleviku tegevus
10) Psühholoogide kutseasta rahastamine (kliinilised psühholoogid, psühholoog-nõustaja, koolipsühholoog)	käivitatud

2.6 Hooldekodude ja hoolekandeesutuste võimekuse tõstmine COVID-19 haiguse leviku tingimustes

Hooldekodude ja hoolekandeesutuste tavapärase töö jätkumiseks ka puhangu tingimustes tuleb oluliselt tõsta nende võimekust toime tulla nakkushaiguste levikuga. See tähendab töötajate head ettevalmistust, tervishoiutöötaja olemasolu hooldekodus, IKV-dega varustatust ning oskust neid kasutada, klientide ja nende lähedaste informeeritust ning juhendamist, valmidust kasutada suhtlemiseks erinevaid lahendusi jms.

Hooldekodude ja hoolekandeesutuste COVID-19 haiguse leviku tingimustes toimetulekuks on oluline:

Tegevused:	Staatus
1) Tervishoiuteenuse kättesaaduvus kõigis üld- ja erihooldekodudes (õe olemasolu) ning vajadusel kiire hospitaliseerimise korraldamine	käivitatud
2) Hoolekandeteenuste üldise kvaliteedi tõstmine	käivitatud
3) Infektsioonikontrolli koolituste ja jätkusuutliku nakkusohutus-alane nõustamine üld- ja erihooldekandeteenuse osutajatele	käivitatud
4) Hoolekandeesutuste kriisiplaanide olemasolu ja teiste puhanguga toimetulekut toetavate tegevuste, sh hingehoiuteenuse arendamine	tehtud + tuleviku tegevus

5) Hoolekandeesutuste personali töötingimuste ja motiveerituse parandamine, sh vajadusel palgatoetuse maksmine, majutuse ja toitlustuse kompenseerimine	tehtud + tuleviku tegevus
6) Lähedaste toetamine üldhooldusteenusel viibivate inimeste teenuse eest tasumisel	tuleviku tegevus
7) Hoolekandeesutuste varustatus IKV-dega	tehtud + tuleviku tegevus
8) Üldhooldekodude kohandamine ja ümberehitus ning inventari uuendamine nakkushaiguste leviku tõkestamiseks	tuleviku tegevus
9) Hoolekandeesutuste tegevuse üldine seire ja nõustamine, asutuste juhtide ja töötajate supervisioon	käivitatud
10) Hoolekandeesutuste riskipõhine järelevalve	käivitatud

3. Terviseameti võimestamine COVID-19 haiguse levikust tingitud kriisiga toimetulekuks

Nakkushaiguste levikust tingitud kriiside juhtimise ja haldamise tõhustamiseks, seire ja epideemiatõrje tegevuste jätkusuutlikuks tagamiseks on vajalik tugevdada Terviseametit.

Selleks on vajalikud järgmised tegevused:

Tegevused:	Staatus
1) Pädeva personali olemasolu koos vajalike ressurssidega	tehtud + tuleviku tegevus
2) Terviseameti analüütilise võimekuse tõstmine	tehtud + tuleviku tegevus
3) Terviseameti nakkushaiguste seire ja epideemiatõrje osakonda täiendava kompetentsi kaasamine	tehtud + tuleviku tegevus
4) Terviseameti võrgustikukoostöö parandamine (ekspertide, sh tervishoiutöötajate ja teadlaste kaasamine)	käivitatud
5) Terviseameti poolse valdkondliku nõustamise arendamine	tuleviku tegevus
6) Terviseameti regionaalosakondade võimestamine piirkondlikeks nakkushaiguste leviku ohjamise tegevusteks	tehtud + tuleviku tegevus
7) Regionaalsete võrgustike arendamine nakkushaiguse epideemilises olukorras kontaktsete jälgimise tagamiseks ja infektsioonikontrolli tegevusteks	tehtud + tuleviku tegevus
8) Riskikommunikatsiooni tõhustamine ja elanikkonnale vajaliku info tagamine	pidev tegevus
9) Kriisistaabi, sh personali toimepidevuse tagamine ja tugevdamine	tehtud + tuleviku tegevus
10) Nakkushaiguste labori võimekuse suurendamine (täiendavad spetsialistid)	tehtud + tuleviku tegevus
11) Tervishoiusündmuse riskianalüüsile vastava hädaolukorra plaani vastuvõtmine	tuleviku tegevus

4. IT arendused

COVID-19 haiguse leviku tingimustes on kiirel, toimival ja erinevate osapoolte vajadustele vastaval andmevahetusel väga oluline roll. Andmevahetusest sõltub muuhulgas adekvaatse olukorra ülevaate saamine nii epidemioloogilisest olukorrast, haigestumusest, olemasolevatest tervishoiuressurssidest jms. Andmete ja nende analüüside põhjal tehakse operatiivseid otsuseid, rakendatakse tõrjemeetmeid, tagatakse testimise kättesaadavus, tuvastatakse ja saadetakse isolatsiooni haigestunud ja lähikontaktseid, tehakse järelevalvet jne.

COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks on oluline:

Tegevused:	Staatus
1) Vajalike tehniliste lahenduste juurutamine TTOdes ja laborites andmete edastamiseks TISi ning vajalike andmete jõudmine Terviseametini	tehtud + tuleviku tegevus
2) Lähikontaktsete jälgimise tehnilise lahenduse toimimine ja kasutajamugavus Terviseametile	arendamisel
3) Testimisele pääsemiseks ja testitulemuste saamiseks vajalikud tehnilised lahendused	tehtud
4) Tehnilised lahendused Terviseametilt vajaliku info jõudmiseks teiste osapoolteni (perearstid, Politsei- ja Piirivalveamet)	tehtud + tuleviku tegevus
5) Kriisiolukorras operatiivinfo jõudmine tervishoiuteenuse osutajate personalini ning kiire info edastamine haiglasiseselt	arendamisel
6) Operatiivselt haiglate patsiendivoo ja ravivõimekuse kohta ülevaadete koondamine (MedSitRep)	tehtud
7) Terviseameti labori analüüsitulemuste edastamine TISi ning arendus SARS-CoV-2 viiruse testimisseadmete liidestamiseks, sh analüüsiprotsesside automatiseerimiseks	tehtud + arendamisel
8) Andmehalduse lahenduste loomine ja arendamine operatiivse juhtimisinfo tagamiseks eri otsustustasanditel, sh kohalike omavalitsuste juhtimisinfo kättesaadavuse parandamiseks, teadlastele kvaliteetse andmestiku koondamiseks ja avaandmete kättesaadavaks tegemiseks	tehtud + arendamisel

Teised toetavad IT-lahendused:

Tegevused:	Staatus
9) Ravimite tarneraskuste ja ravimivarude IT-arenduste loomine hulgimüüjate ravimivarude jälgimiseks, ravimite tarneraskuste (ja asenduse) info kuvamiseks arstile ning ravimite info kuvamiseks inimesele (ravimite olemasolu ja hinnainfo apteekides)	arendamisel
10) HOIA mobiilirakenduse töös hoidmine ja arendused, sh piiriüleseks toimimiseks	tehtud + arendamisel
11) koroonatest.ee töös hoidmine	tehtud + tuleviku tegevus
12) Arendused COVID-19 haiguse vastase vaktsineerimise toetamiseks: juhtimistöölaud vaktsineerimisega hõlmatuse seireks, vaktsineerimise andmete e-immuniseerimispassi jõudmise	tehtud + arendamisel

parandamine, vaktsineerimiseks meeldetuletuste süsteemi loomine, kõrvaltoimetest teavitamise süsteemi arendamine	
13) SARS-CoV-2 testitulemuste ja COVID-19 haiguse vastase vaktsineerimise piiriülese tõendamise lahendus	tuleviku tegevus

5. Olukorra seire ja teaduskoostöö

COVID-19 epidemioloogilise olukorra tõenduspõhiseks hindamiseks, sekkumismeetmete planeerimiseks, ravimeetodite arendamiseks ja hindamiseks ning teadustöö võimekuse tõstmiseks on olulised järgmised tegevused:

Tegevused:	Staat
1) Seireuuringud SARS-CoV-2 viiruse kandlusest elanikkonnas, sh asümptomaatiliste inimeste tuvastamiseks	käivitatud
2) KoroSero-EST-1 seroepidemioloogiline uuring (SARS-CoV-2 antikehade uuring), hindamaks, kui paljud inimesed on COVID-19 haiguse läbi põdenud	tehtud
3) Seroepidemioloogiline uuring (KoroSero-EST-1 järeluuring), et mõista haiguse põdemise järgselt tekkinud immuunvastuse kestust ja tugevust. Tulemuste põhjal on ka võimalik otsustada hüperimmuunplasma kasutamise võimalikkuse üle ravi-protseduurides.	käivitatud
4) KoroSero-EST-2 antikehade serolevimusuuring, et välja selgitada SARS-CoV-2 esimese infektsioonilaine järgne COVID-19 seropositiivsete osakaal Eestis	käivitatud
5) Süva-analüüsid haigestumistest	käivitatud
6) Koroonaviirusega seotud teadmiste, hoiakute ja käitumise uuring	käivitatud
7) Kriisi mõju uurimine vaimsele tervisele	käivitatud
8) BSL3 bioohutuse (biosafety level 3) tuumiklabori arenduse käivitamine Tartu Ülikooli juurde ning sh arendada bioohutuse ja bioturvalisuse valdkonda	käivitatud
9) Immuniseeritud COVID-19 patsientide vereplasmaga ravi ning viirusvastaste antikehade määramise testide arendamine Eestis	käivitatud
10) COVID-19 teemalise sihttoetuse väljaandmine Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Teadusagentuuri koostöös	käivitatud
11) Koro-Geno projekt: SARS-CoV-2 viiruse levikuteede analüüs sekveneerimise abil	käivitatud
12) Seroepidemioloogiline uuring COVID-19 vastase vaktsineerimise järgse immuunsuse hindamiseks	tuleviku tegevus

6. Rahvusvaheline koostöö

Tervishoiukriisideks valmisoleku ja kriisiolukordade lahendamise alase koostöö ja infovahetuse tõhustamine rahvusvahelisel tasandil, EL siseselt ja Eesti naaberriikidega on oluline ka COVID-19 haiguse leviku tõkestamisel. Eestil tuleb EL liikmesriigina edastada riikide üleseks seireks ja ühismeetmete planeerimiseks andmeid nii EL-ile kui ka WHO-le. Rahvusvahelist koostööd COVID-19 leviku tõkestamisel tehakse ka innovaatiliste digilahenduste väljatöötamisel ja kasutusele võtmisel. Samuti korraldab Euroopa Komisjon EL üleselt ravimite (sh COVID-19 vastaste vaktsiinide), IKV-de, testimiseks vajalike tarvikute jt ühishankeid, et tagada nende kättesaadavus ja mõistlik hind kõigi liikmesriikide jaoks. Erakorralise toetuse instrumendi (*Emergency Support Instrument*) raames rahastatakse erinevaid COVID-19 kriisi lahendamiseks vajalikke tegevusi, sealhulgas tervishoiu toimepidevuse tagamist ja toetatakse tervishoiualast piiriülest koostööd, rahastatakse osaliselt EL COVID-19 vaktsiinide ühishanget.

COVID-19 haiguse leviku tõkestamisel on Eesti jaoks oluline rahvusvahelisel tasandil:

Tegevused:	Staat
1) Eesti esindatus erinevates rahvusvahelistes organisatsioonides (ECDC, EMA, WHO) ja koostöövõrgustikes (nt HSC, EK tööühm, EL e-tervise võrgustik jt)	pidev tegevus
2) Infovahetus ja koostöö teiste riikidega, eriti naaberriikidega (nt Balti koostöö ja Eesti-Soome koostöö)	pidev tegevus
3) Varajase hoiatamise süsteemi (EWRS) ja IHR kiirteavitussüsteemi kasutamine teiste riikide teavitamiseks piiriülestest terviseohtudest	pidev tegevus
4) Eesti osalemine ja andmete edastamine rahvusvahelistesse ja ECDC, EMA jt seirevõrgustikesse	pidev tegevus
5) Eesti osalemine EL ühishangetes, sh COVID-19 vaktsiinide ühishankeprotsessis	pidev tegevus

7. Täiendavad tegevused kriisi ajal

Vajalikud on täiendavad ettevalmistused nii praeguse kriisi kui ka võimalike edaspidiste analoogsete kriiside olukorras. Oluline on, et olemas oleks IKV varu kõikidel tasanditel, ravimivaru ning teatud eritoitude ja teatud meditsiiniseadmete varu. Samuti on oluline inimeste majandusliku toimetuleku toetamine haigestumise korral ning kriisi tingimustes.

Tegevused:	Staat
1) Erinevates valdkondades nakatumisriskide maandamine võimalikult väheste piirangutega	pidev tegevus
2) IKV varu olemasolu ja uuendamine tervishoiuteenuse osutamiseks kõikidel tasanditel (TTO-d, sotsiaalhoolekanne, riigi tegevusvaru), arvestades nii uut võimalikku nakkuspuhangut kui ka vajadust samaaegselt plaanilise ravi osutamiseks	tehtud + pidev tegevus
3) Isikukaitsevahendite turujärelevalve tõhustamine (meditsiinilised maskid, desinfitseerimisvahendid)	tuleviku tegevus
4) Riigi ravimivaru, sh meditsiinitarvikute 1 kuu vajaduse tagamine (osade ravimite puhul on arvestatud 2 kuu vajadusega võimalike tarneraskuste tõttu) ja hoiustamine	tuleviku tegevus
5) Elanikkonnale püsiva ravimivaru loomine 2 kuuks vastavalt Raviameti koostatud ravimite nimekirjale ning Eesti Haigekassa kaudu hüvitatavate teatud eritoitude ja teatud meditsiiniseadmete kättesaadavuse tagamine	käivitatud
6) Haigushüvitiste omaosaluspoliitika ajutine muutmine	tehtud
7) Erivajadustega laste vanemate toetus, et tagada asendussissetulek nendele vanematele, kes peavad haridusasutuste sulgemise perioodil jääma töölt eemale	tehtud

8. COVID-19 haiguse vastane vaktsineerimine

COVID-19 haiguse vastaste vaktsiinide kättesaadavuse tagamiseks on Eesti koos teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega volitanud Euroopa Komisjoni liikmesriikide nimel läbi viima ühishanget. Euroopa Komisjon on kokku leppinud seitsme vaktsiinitootja vaktsiinikandidaadist koosneva vaktsiiniportfelli, millega Eesti plaanib ühineda. Mõnede liikmesriikide soovil on alustatud EL ühise vaktsiiniportfelli laiendamist, läbirääkimisi on alustatud ka kaheksanda vaktsiinitootjaga. Vaktsineerimise korraldamiseks on Eestis ettevalmistatud vaktsineerimise korralduse plaan, mida täiendatakse vastavalt uuenevale infole.

COVID-19 vaktsineerimise plaan (14.12.2020): https://www.sm.ee/sites/default/files/news-related-files/covid-19_vaktsineerimise_plaan_14.12.2020.pdf

Seoses COVID-19 haiguse vastase vaktsineerimisega on oluline:

Tegevused:	Staat
1) Eesti osalemine COVID-19 vaktsiinide EL ühishankes. Erinevate riskide maandamiseks mitmete vaktsiinitootjatega sõlmitavate eelostulepingutega ühinemine	tehtud + tuleviku tegevus
2) Vaktsineerimise korraldamise plaani välja töötamine ning operatiivse infovahetuse tagamine	tehtud + pidev tegevus
3) Vaktsineerimise läbiviimiseks vajalike tarvikute soetamine, külmahela tagamine vaktsiinide hoiustamisel ja transpordil	käivitatud
4) Vaktsineerimise korraldamine sihtrühmadele	käivitatud + tuleviku tegevus
5) Piisav inimressurss Terviseametile vaktsiinide käitlemiseks	käivitatud
6) COVID-19 vaktsineerimisega seotud teavitustegevus	pidev tegevus
7) Vaktsineerimise korraldamise koordineerimine, jälgimine ja operatiivne probleemidele reageerimine, nende lahendamine koos vajaliku eksperttoega	käivitatud + tuleviku tegevus
8) Rahvusvahelistes võrgustikes ja monitooringutes osalemine	pidev tegevus
9) Vajalikud koolitused, tugi ja nõustamine vaktsineerijatele	käivitatud

Lisa 1 HVA haiglate infrastruktuuri arendamine

1. SA Ida-Viru Keskhaigla psühhiaatrikliiniku uue hoone ehitus

SA Ida-Viru Keskhaigla on üks neljast haiglavõrgu arengukava (edaspidi HVA) keskhaiglast, mille teeninduspiirkonnaks on Kirde-Eesti (Ida- ja Lääne-Viru maakonnad). Ida-Viru maakonnas elab ligikaudu 10% Eesti rahvastikust ja rahvaarvu poolest on maakond kolmandal kohal Harju- ja Tartu maakonna järel. Tervise Arengu Instituudi statistika kohaselt on 2018. aastal Ida-Virumaal enesetapu läbi hukkunud 19 meest ja 7 naist. Läbi aastate on naiste seas enim suitsiide olnud just Ida-Viru maakonnas. Depressioon on Ida-Virumaal levimuse poolest puuet ja töövõime kaotust põhjustavate haiguste nimekirjas kolmandal kohal, 2030. aastaks prognoositakse selle tõusu esimesele kohale. COVID-19 kriis on suurendanud vaimse tervise probleemide teadaolevaid riskifaktoreid, eriti mõjutab see haavatavamaid rühmi, kellel on varasemalt diagnoositud psüühikahäired. Mõjud ilmnevad latentsiga ning seetõttu on oluline valmistuda vaimse tervise probleemide tõusuks panustades juba praegu vaimse tervise teenuste osutamise süsteemide jätkusuutlikkusele ja kohandada psühhiaatria teenuseid vastavaks. Tagada tuleb vaimse tervise teenuste järjepidevus, keskendudes küll nakkuste tõrjele, kuid ka diagnoosi ja ravi kättesaadavuse parandamisele ning seejuures arvestades teenuste pakkumisel praeguste vajaduste ja tulevaste muutustega.

Piirkonnas on esmatähtis välja arendada ambulatoorse ja statsionaarse psühhiaatriateenuse osutamine, sest praegu võimalused selleks kaasaegsel tasemel puuduvad. SA Ida-Viru Keskhaigla teeb koostööd regionaalhaiglate psühhiaatria kompetentsikeskustega, et tulevikus tagada psühhiaatriateenuste kättesaadavus SA Ida-Viru Keskhaigla meditsiinilinnaks, asukohaga Tervise tn 1, Kohtla-Järve Ahtme linnaosa, Ida-Viru maakond.

Eesmärk on välja arendada ja tagada SA Ida-Viru Keskhaigla teeninduspiirkonna elanikele kvaliteetne ja kättesaadav psühhiaatriateenus, kus ühe terviku moodustavad ambulatoorne ja statsionaarne psühhiaatria koos päevaravi ning rehabilitatsioonivõimalustega, mis omakorda on seostatud üldarstiabi ja kogukonnateenustega. Selleks ehitatakse SA Ida-Viru Keskhaigla meditsiinilinnakusse uus psühhiaatrikliinik. Planeeritav psühhiaatria voodikohtade arv SA Ida-Viru Keskhaiglas on vähemalt 70 voodikohta ning lastepsühhiaatria erialale lisaks veel 10 voodikohta. Samuti planeeritakse **statsionaarse sõltuvusraviteenuse arendamist**, et tulevikus nimetatud teenust osutada lastele ja noortele, vajadusel ka täiskasvanutele, üle Eesti, ning **ambulatoorse sõltuvusravi teenuse** osutamist piirkonna elanikele.

2. SA Viljandi Haigla psühhiaatrikliiniku ehitus ja rekonstrueerimine

SA Viljandi Haigla on HVA üldhaigla, mille teeninduspiirkonnaks on ennekõike Viljandi maakond, kuid **statsionaarset sundravi teenust osutatakse ainsana tervele Eestile.** SA Viljandi Haigla psühhiaatriakorpused asuvad Jämejala külas, Viljandi maakonnas. 2018. aastal loodi kasutuses oleva maja ühte osasse väike kahe palatiga üksus, mis tagab keskmise turvalisuse. Kõrgemat **turvalisust vajavate** patsientide osas peeti läbirääkimisi Tartu vangla psühhiaatrikliiniku ruumide kasutamise osas, kuid Justiitsministeeriumi seisukoht oli, et sundravi osutamine vangla ruumides ei ole praeguses õigusruumis võimalik ega taga sundravi teiste eesmärkide täitmist. COVID-19 kriis on suurendanud vaimse tervise probleemide

teadaolevaid riskifaktoreid ning eriti mõjutab see haavatavamaid rühmi, kellel on varasemalt diagnoositud psüühikahäired. Kriisist tingitud tegurid võivad vaimsele tervisele mõju avaldada alles hiljem ning seetõttu on oluline valmistuda vaimse tervise probleemide tõusuks juba praegu. Selleks tuleb panustada vaimse tervise teenuste osutamise süsteemide jätkusuutlikkusele ja kohandada psühhiaatria teenuseid vastavaks. Oluline on tagada vaimse tervise teenuste järjepidevus, keskendudes küll nakkuste tõrjele, kuid ka diagnoosi ja ravi kättesaadavuse parendamisele. Seejuures tuleb teenuste pakkumisel arvestada praeguste vajaduste ja tulevaste muutustega.

SA Viljandi Haigla psühhiaatriakliiniku olemasolevates ruumides ei ole patsiendi vajadused tagatud, **valitseb ruumipuudus ja vajaduse tekkimisel ei ole võimalik erinevate ohutasemetega patsiente eraldada**. Kvaliteetse teenuse pakkumiseks on **oluline ravi, kuid samas ka turvalisuse ja ohutuse tagamine**.

Sundravi osakonna ruumid peavad vastama kinnise asutuse nõuetele, samas pakkuma rahulikku miljööd ning liikumisvabadust. Lisaks peab kaasaegne ravikeskkond soodustama huvitegevusi ning sundravi osakonnana pakkuma võimalust patsiendil osakonnast lahkudes tulla toime igapäevaste toimingutega ja naasta tööturule. Lisaks ravikorpuse kaasajastamisele on vajalik luua patsientide taasühiskonnastamist toetav tegevuskeskus – nii igapäevaoskuste õppimiseks kui ka tööteraapia arendamiseks. Patsientide paremaks koostöömiseks on **vajalikud tagada võimalused nende ümberpaigutamiseks nii ohutase kui ka kokkusobivuse alusel** (mehed, naised, noorukid jne). Sundravi kasutusel olevaid voodikohti on kokku 80, sh 64 suuremas sundravi hoones, mis on suures osas rekonstrueeritud. Selle projekti käigus rajatakse juurde riskigruppide eraldamiseks vaheseinu. Peale rekonstrueerimist on sellesse majja planeeritud 55 voodit. Ajutisel pinnal on hetkel kasutusel 16 sundravi voodikohta, mis peale uut sundravile planeeritava hoone tiiva rekonstrueerimist vabastatakse. Sundravi juurdeehituse korpus asub akuutpsühhiaatria hoonega samas majas ja eraldatuna rekonstrueeritavasse hoone osasse planeeritakse kuni 30 sundravi voodikohta.

Eesmärk on kohtu poolt määratud psühhiaatrilise sundravi teenuse osutamiseks olemasoleva psühhiaatriakliiniku täielik rekonstrueerimine ja juurdeehitus, et rajada kaasaegsetele nõuetele vastavad ruumid, kus patsientidele oleksid tagatud raviaegsed nõuetele vastavad elamistingimused. Arvestades, et Viljandi linna ehitatakse uus Viljandi haigla, kuhu kolib ka Jämejala kompleksi teenindav köök, on vaja rekonstrueerida ka **kööök, pesumaja ja logistikat teenindav hoone**, mis teenindab ka suures osas sundravi patsiente.

3. SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla Verekeskuse rekonstrueerimine

SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla on üks kolmest HVA piirkondlikust haiglast. SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla verekeskus on **suurim verekeskus Eestis**, asukohaga Ädala tn 2, Tallinn. **Verekeskuses toodetakse ning hoiustatakse ca 60% kogu Eesti verevarust** ja SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla verekeskus varustab veretoodetega 12 haiglat üle Eesti. **Verekeskuses puudub kaasaegne, nõuetele vastav ja optimaalsete lahendustega ressursisäästlik terviklahendus**, mistõttu toodang võib saastuda ja/või rikneda säilitustingimuste häirumisel ning tegevus võib katkeda. Sellel oleks **katastroofiline mõju ravikättesaadavusele ja kvaliteedile**, kuna SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla verekeskus on Eesti suurim verekomponente valmistav asutus. Verekeskus teeninduspiirkonnaks on Harju, Rapla, Järva, Lääne-Viru, Lääne, Saare ja Hiiu maakonnad, samas immuunohematoloogia referentlabori teenust osutatakse tervele Eestile.

SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla koos verekeskusega omab **olulist rolli nii masskannatanutega suurõnnetuste lahendamisel kui ka riiklike kriisisituatsioonide puhul. Eesmärk on rekonstrueerida olemasolevas hoone**, mis on projekteeritud 1978. aastal ja valminud 1980. aastal. Enamus hoone tehnosüsteemidest ja ka maja ise on amortiseerunud. Hoone vanusest ja seisukorrast tulenevalt vajavad hoone siseruumid rekonstrueerimist, amortiseerunud on ventilatsiooni, elektri- ja veevarustuse süsteemid, puudub asjakohane füüsilise turbe lahendus. Vajalik on ruumiprogrammi muudatus doonoriala, verekomponentide töötuse, säilituse ning väljastuse tsooni kaasajastamiseks. Olemasolev verekeskuse hoone on tehnosüsteemide, katuse ja välifassaadi osas amortiseerunud ja kaugel tänapäeva nõudmistest energiatõhususe mõistes. Hoones on mitmeid ruume ja ruumide gruppe, mis on oma parameetrite tõttu ebaotstarbekalt kasutatud või üldse kasutamata (nt endine varjend keldris). Hoones on tehtud erinevaid kohalikke pinnaviimistlusteid, aga tehnilised lahendused on valdavalt aegunud ega vasta tänapäeva nõudmistele. Funktsionaalne ühendus eri protsesside vahel on osaliselt ebapraktiline ja vajab optimeerimist. **Rekonstrueerimise tulemusena valmib kaasaegne verekeskus, mis pakub vältimatut tuge kriisisituatsioonide lahendamisel kõikjal Eestis.**

4. SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla B-korpuse rekonstrueerimine

SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla on üks kolmest HVA piirkondlikust haiglast. SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla osutab kõrgema etapi raviteenust kõigil arstlikel erialadel, v.a pediatría ja sünnitusabi, asukohaga J. Sütiste tee 19, Tallinn. **SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla osutab kõrgeima keerukusastmega ja sõltuvalt patsiendi terviseprobleemist arstiabi kõigile Eesti elanikele** olgugi, et teenindus- ja vastutuspiirkonnaks on ennekõike Tallinn ja Harjumaa ning Kesk-, Lääne- ja Põhja-Eesti ning Saare- ja Hiiumaa.

SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla B-korpus on ehitatud 1980. aastatel ja vajab rekonstrueerimist, sh tehnosüsteemide uuendamist. Haigla B-korpuse hoone koosneb 12-korrusest (+2 tehnilist korrust). Nõuetekohased isoleerimisvõimalused on üksnes korpuse neljas osakonnas, kus on viimastel aastatel isolatsioonipalatiid nõuetekohaste lüüsidega kaasajastatud. Vajalik on rekonstrueerimise tulemusena 12-korruselises tornmajas tõsta tuleohtust, **kaasajastada palatite planeeringut**, st suuremad palatiid ehitada väiksemaks ning palatite juurde ehitada tualetid. **Eesmärk on parandada patsientide olme- ja ravitingimusi, luua töötajatele parem töökeskkond ning tagada tänapäevased isoleerimisvõimalused (sh hospitaalinfektsioonide, muude viiruste, samuti SARS-CoV-2 puhul).**

Komplekssemaid rekonstrueerimistõid on läbi viidud alates 2008. aastast peale palatikorpuse etapilise rekonstrueerimisprojekti valmimist, mis on tänaseks mõnevõrra vananenud. Käesolevaks hetkeks on rekonstrueeritud 21 palatiosakonnast 11. Osakondade rekonstrueerimise käigus on uuendatud tehnovõrke ja -süsteeme, kuid neid teenindavad magistraalliinid on amortiseerumas ja vajavad seetõttu väljavahetamist. Samuti vajavad parendamist patsientide ja personali ruumide sisekliimatingimused läbi nõuetekohase ventilatsiooni- ja jahutussüsteemide rajamise ning neid juhtiva hooneautomaatikasüsteemi väljaehitamise. SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla B-korpus on praegusel hetkel kogu ulatuses igapäevases kasutuses.

Eesmärk on rekonstrueerida viimased 10 palatiosakonda. Rekonstrueeritavad osakonnad paiknevad B-korpuse 2., 3., 5., 6., 9. ja 12. korrusel, rekonstrueerimise tulemusena

rajatakse osakondadesse ka isolatsioonipalatiid - kokku on planeeritud rajada 45 isolatsioonipalatiit. Voodikohtasid arvestades on igal korrusel keskmiselt 49 voodikohta, millest 9 on isolaatorid. B-korpuse rekonstrueerimine on oluline osa SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla infrastruktuuri lähiaastate arengust, eesmärk on **pakkuda patsientidele kaasaegset ravikeskkonda, tõhustada organisatsiooni tööd ja tagada töötajatele paremad olmetingimused**. Tööde käigus rekonstrueeritakse kõik olulisemad hoone tehnosüsteemid ja viimased vanad liftišahtid koos liftidega, lisatakse tsentraalne jahutus, ehitatakse ruumideks rõdud, mis on täna aktiivsest kasutusest maas ja **parendatakse korpuse toimepidevuse tagamise süsteeme**.

5. SA Tartu Ülikooli Kliinikumi A-korpuse rekonstrueerimine

SA Tartu Ülikooli Kliinikum on üks kolmest HVA piirkondlikust haiglast, mis asub Tartu linnas, aadressil L. Puusepa 8. **SA Tartu Ülikooli Kliinikum on Tartu Ülikooli arstiteaduskonna õppe- ja kliinilise uurimistöö baas**, mille ülesandeks on kõrgetasemelise meditsiiniteenuse osutamine ning kliiniline õppe- ja teadustegevus kõikidel Eestis praktiseeritavatel meditsiinierialadel. SA Tartu Ülikooli Kliinikumiga on seotud enamuse Eesti arstiteadlastest ning seal viiakse läbi konkurentsituult suurem osa Eestis toimuvast kliinilisest teadus- ja arendustööst. SA Tartu Ülikooli Kliinikum osutab raviteenust peamiselt Lõuna-Eesti piirkonna elanikele, lisaks Ida- ja Lääne-Virumaa ning vajadusel teiste Eesti maakondade elanikele.

SA Tartu Ülikooli Kliinikumi meditsiinilinnaku A-korpuse hoones paiknevad kirurgia- ja traumatoloogia kliinikud. Hoone on rajatud 1980ndatel ning ei vasta kaasaegsetele standarditele. SA Tartu Ülikooli Kliinikum alustas A-korpuse 0-korruse, 5. korruse, 6. korruse ja 7. korruse ning tehnosüsteemide ja fassaadi rekonstrueerimisega 2019. aasta sügisel, mis lõpeb 2020. aasta detsembris. A-korpuse 1. korrusel asuvad ambulatoorse eriarstiabi kabinetid, mis on varasemalt rekonstrueeritud ning vastavad tänapäeva funktsionaalsusele.

Jätakuvalt on vajadus rekonstrueerida SA Tartu Ülikooli Kliinikumi **A-korpuse 2., 3., ja 4. korrus**. Rekonstrueerimiseks vajalik põhiprojekt on haiglal olemas ning ehitustöödega on plaanis alustada 2021. aastal. Hoonekompleksi A-korpuse **3. ja 4. korrus rekonstrueeritakse** kaasaegsetele nõuetele vastavateks **palatiosakondadeks**: kahel korrusel on kokku 54 aktiivravi voodikohta, **seahulgas 4 isolaatorit ja 12 II astme intensiivravi voodikohta**. Seega parandatakse nii patsientide ravi kui ka olmetingimusi, sh kaasajastatakse tehnosüsteeme ja luuakse ühe- või kahekohalised tavapalatiid. A-korpuse **2. korrus rekonstrueeritakse ambulatoorse vastuvõtu ruumideks** (silma- ja närvikliinik) ning ultraheliuuringuteks. **Rekonstrueerimise eesmärk on parandada patsientide olme- ja ravitingimusi, tagada töötajatele parem töökeskkond ning tagada tänapäevased isoleerimisvõimalused (sh hospitaalinfektsioonide, muude viiruste, samuti SARS-CoV-2 puhul)**.

6. SA Hiiumaa Haigla erakorralise meditsiini osakonna rekonstrueerimine

SA Hiiumaa Haigla on HVA üldhaigla, mis asub suuruselt teisel Eesti saarel, aadressil Rahu tn 2, Kärdla. SA Hiiumaa Haigla peamine eesmärk on kvaliteetse eriarstiabi osutamine ennekõike Hiiu maakonna elanikele. SA Hiiumaa Haigla koosseisu kuuluvad ambulatoorne eriarstiabi, erakorralise meditsiini osakond, statsionaarne aktiivravi osakond, päevaraviteenused, iseseisev

statsionaarne õendushooldus, operatsiooniplokk ja dialüüs. **Saarelise asukoha eripära tõttu on teeninduspiirkonna elanikele haigla teenuste osutamine äärmiselt oluline, eriti erakorralise meditsiini teenuse tagamiseks, kuna oma eraldatuse tõttu on ajakulu mandrile jõudmiseks suur.**

Erakorralise abi osutamine toimub ööpäevaringselt – erakorralise meditsiini osakonnas tegeletakse erakorraliste tervise seisundite esmase diagnoosimise ja raviga, misjärel suunatakse patsient edasisele haiglaravile, vajadusel kõrgema etapi raviasutusse mandrile või kodusele ravile. SA Hiiumaa Haigla **erakorralise meditsiini osakond vajab kaasajastamist**, et arendada välja eeskätt Hiiumaa elanikkonna teenendamiseks **kompleksne kaasaegne erakorralise meditsiini osakond** ja esmatasandi tervisekeskus, mille juures paikneb erakorralise arstiabi ööpäevaringne teenistus (sh kiirabi) ja statsionaarne voodifond. Lisaks osutab SA Hiiumaa Haigla erinevaid meditsiinilisi tugiteenuseid ning eriarsti konsultatsioone. Haigla labor, pilt- ning funktsionaaldiagnostika teenistus on ühiskasutuses perearstidega. Haigla osutab ka iseseisva ämmaemandusabi ja koduõenduse teenuseid koostöös esmatasandiga. Lisaks tervishoiuteenustele pakub haigla hooldusteenuseid eakatele. Saarelise asukoha eripära arvestades on **eesmärk tagada kaasaegsed erakorralise meditsiini teenuse osutamise võimalused, sh vajadusel isoleerimisvõimalused (hospitaalinfektsioonid, muud viirused, samuti SARS-CoV-2).**

7. SA Järvamaa Haigla erakorralise meditsiini osakonna rekonstrueerimine ja olemasoleva hoone juurdeehitus

SA Järvamaa Haigla on HVA üldhaigla, mis asub Paide linnas, aadressil Tiigi tn 8, Tallinn-Tartu maantee vahetus läheduses, ligikaudu 100 km kaugusel nii Tallinnas asuvast SA Põhja-Eesti Regionaalhaiglast kui ka Tartus asuvast SA Tartu Ülikooli Kliinikumist. Lähtuvalt **haigla riigisest kesksest asukohast ja tähtsamast riigi maantee lähedusest, on oluline tagada SA Järvamaa Haigla erakorralise meditsiini osakonnas kvaliteetne teenuste kättesaadavus. Olemasoleva erakorralise meditsiini osakonna ruumid ei võimalda nakkusohtlike patsientide eraldamist ning võimalik ei ole luua eraldi liikumisteid nakkusohtlikele ja teistele erakorralise meditsiini osakonda pöörduvatele patsientidele. Praegu kasutavad SA Järvamaa Haigla erakorralise meditsiini osakonda sisenemisel sama teed nii plaanilisele statsionaarsele ravile suunduvad kui ka sealt lahkuvad patsiendid. Erakorralise meditsiini osakonnas puudub eraldi ruum õendusliku triaaži läbiviimiseks ning lüüs kiirabiautodele. Seetõttu on eesmärk SA Järvamaa Haigla erakorralise meditsiini osakonna rekonstrueerimine ja olemasoleva hoone juurdeehitus, sh kolme isolatsioonipalati rajamine, mille tulemusena viiakse ruumid mh vastavusse ka koroonaviiruse SARS-CoV-2 haiglasisesse nakkuse vältimise nõuetega.**

8. SA Kuressaare Haigla psühhiaatria osakonna rekonstrueerimine, magnetresonantstomograafi soetamine ja vastavate ruumide väljaehitamine

SA Kuressaare Haigla on HVA üldhaigla, mis asub Eesti suurimal saarel aadressil Aia tn 25, Kuressaare linn. SA Kuressaare Haigla hoone on ehitatud 1938. aastal. Haiglahoone kompleksi on osakondade kaupa rekonstrueeritud, kuid põhiplaneering on suures ulatuses jäänud samaks, mistõttu ei ole võimalik planeeringut haiglasiseselt kaasajastada.

Saarelise asukoha eripära tõttu on SA Kuressaare Haigla teeninduspiirkonna elanikele haigla tervishoiuteenuste osutamine väga oluline, sh psühhiaatrilise teenuste osutamine, sest mandrile regionaalhaiglasse jõudmine psühhiaatrilise probleemide korral auto ja laevaga võtab aega ligikaudu 4,5 tundi. Haigla psühhiaatria osakond on täielikult amortiseerunud, vastates 1986. aasta standarditele. Seega on **rekonstrueerimine vältimatu**. Eesmärk on lisaks stacionaarse ravi üksusele kaasajastada ka ambulatoorse psühhiaatria üksus koos laste vaimse tervise teenuse osutamiseks vajalike ruumidega, et pakkuda Saare maakonna elanikele vajadusel stacionaarse **psühhiaatrilise teenuse osutamist kodu maakonnas kohapeal**. COVID-19 on suurendanud vaimse tervise probleemide teadaolevaid riskifaktoreid, eriti mõjutab see haavatavamaid rühmi, kellel on varasemalt diagnoositud psüühikahäired. Seejuures võivad tegurid vaimsele tervisele mõju avaldada alles hiljem ja seetõttu on vajalik juba praegu valmistuda ette vaimse tervise probleemide sagenemiseks. Tagada tuleb vaimse tervise teenuste jätkusuutlikkus, keskendudes küll ka nakkuste tõrjele, kuid eelkõige ravi kättesaadavuse parendamisele, arvestades teenuste pakkumise praeguste ja tulevaste muutuste ning vajadustega. Psühhiaatriaosakonna rekonstrueerimisel arvestatakse võimalikku COVID-19 riski ning võimalust kasutada antud pinda vajadusel ka COVID-19 haigete raviks. Selleks kavandatakse hapnikravi võimekus igale voodikohale (kokku 15 COVID-19 haigetele kohandatavat hapnikuga varustatud voodikohta).

Kriitilises situatsioonis on mitmete erinevate uuringumodaliteetide olemasolu ja toimimine olulise tähtsusega. Seetõttu on kriisiolukorras, mida tõestas ka 2020. a kevadine koroonakriis, hajutada patsiente mitme erineva uuringu/seadme vahel. COVID-19 põhiliseks diagnostikaks on ennekõike kompuutertomograafia (KT) uuring (kopsumuutused), samas on magnetresonantstomograaf (MRT) olemasolu korral võimalik mitmed KT patsiendid suunata uuringule magnetomograafiale, vabastades nii aega kui ka ruumi infektsiooniga patsientidele. Samuti on rahvusvaheline kogemus on näidanud COVID-19 kopsuväliste vormide diagnoosimisel olulist rolli MRT-l, mis parandab diagnostika võimalusi ja lühendab aega diagnoosini nii kriisisituatsioonis kui ka haigla igapäevatoös.

9. AS Lõuna-Eesti Haigla rekonstrueerimine

AS Lõuna-Eesti Haigla on **üldhaigla**, asukohaga Kagu-Eestis, Võru linna lähisel Meegomäe külas. Haigla teeninduspiirkonna moodustavad enamasti Võru maakonna elanikud. Tegemist on Kagu-Eesti suurima üldhaiglaga, mis ainsana piirkonnas tagab sünnitusabi ja muu arstiabi neljal erialal ööpäevaringselt, lisaks on 24/7 valmisolekus labor, radioloogia, õendusabi ja muud teenused.

AS Lõuna-Eesti Haigla hoone on ehitatud 1980-ndatel ja tollane projekteerimise lähteülesanne eeldas 400 voodikohaga haiglahoonet, 2019. a Tervise Arengu Instituudi statistika järgi on haigla keskmine ravivoodite arv 164. Haiglal on vajadus suurendada isolatsioonipalati (ühelkohalised palatid) arvu ning funktsionaalselt ümber kujundada erakorralise meditsiini osakonna (EMO) töö ja haiglasisene patsientide liikumine. Samuti on vajalik renoveerida 40-kohaline sisehaiguste osakond, uuendada ventilatsiooni ning ehitada osakonna erinevate sektsioonide ette lüüsid, mis muudab osakonna oluliselt nakkuskindlamaks.

Lisaks on vaja funktsionaalselt uuendada EMO ja nakkuskahtlaste patsientide haiglasisene liikumisteed, mis eeldab EMO juurdeehituse tegemist ja nakkuskahtlusega patsientide liikumiseks galerii ehitamist EMO-st liftihalli.

AS Lõuna-Eesti haigla on tellinud ka energiasäästu auditi, mille aruanne koos ettepanekutega valmib 2020.a novembris. Sellest auditist tuleb sisend energiasäästu investeeringuteks.

Seega on **Lõuna-Eesti Haigla rekonstrueerimise eesmärk hoone nakkuskindlamaks ja energiasäästlikumaks muutmine.**

10. SA Narva Haigla uue taristu ehitamine

SA Narva Haigla on üldhaigla, mille erinevad struktuuriüksused paiknevad kahel kinnistul, kokku kuues amortiseerunud hoones, aadressidel Haigla 1, 3, 5, 7 ja 9 ning Vestervalli 15, Narva linn. Vestervalli 15 hoone asub kesklinnas, ülejäänud haigla korpustest 3 km kaugusel. Haiglakompleksi jagunemine on asukohtade lõikes järgmine:

- Haigla 1, 6 korruseline hoone, valminud 1977. aastal; netopind 16 602 m²;
- Haigla 3, kõrge 1 korruseline hoone, valminud 1906. aastal, tunneliga ühendatud hoonetega 1 ja 5, netopind 1044 m²;
- Haigla 5, osaliselt 3 korruseline hoone, valminud 1913. aastal; netopind 6296 m²;
- Haigla 7, 2 korruseline hoone, valminud 1963. aastal; netopind 1496 m²;
- Haigla 9, 2 korruseline hoone, valminud 1974. aastal; netopind 1953 m²;
- Vestervalli 15, 3 korruseline hoone, valminud 1996. aastal; netopind 5709 m².

SA Narva Haigla peamiseks teeninduspiirkonnaks on Narva linn, Narva-Jõesuu linn ja Sillamäe linn – kokku ligikaudu 79 000 elanikku. Hoonetes on tehtud erinevaid ruumigruppide ümberpaigutusi, mis terviku seisukohalt ei ole kõige õnnestunud ning osa pinda seisab kasutamata. Samuti on osade ruumigruppide omavahelised funktsionaalsed sidemed halvad ning arvestades hoonete arvu ja pindade jaotust hajusalt on osa funktsionaalseid üksusi jagatud erinevate haigla korpuste vahel. Tulenevalt hoonete planeeringutest ei vasta ruumigruppide pinnad kaasaja teenuste osutamise vajadustele ja nõuetele. Lähtuvalt segatüüpi kandekonstruktsioonidest ei ole planeeringud hoonetes muudetavad. Kokku on Narva haigla korpuste netopind ligikaudu 33 100 m². Amortiseerunud haiglahooneid on vananenud pinnastandardiga ega vasta kaasaja teenuste osutamise vajadustele, võimalik on vaid osaline kaasajastamine, kuid sellega ei saavutata kaasaegseid paindlikke ruumilahendusi.

2019. a Tervise Arengu Instituudi andmetel on Narva haiglas ravivoodeid kokku 224, sh 32 kirurgilist ravivoodit, 73 terapeutilist ravivoodit, 60 iseseisva õendusabi voodit, 21 sünnitusabi ja günekoloogia voodit, 20 nakkushaiguste voodit ja 15 intensiivravi voodit ning 3 otorinolarüngoloogia voodit. Keskmine voodihõive oli 70% ja keskmine ravikestus 6,7 ravipäeva, aktiivravivoodite voodihõive 59,7% ja keskmine ravikestus 4,9 ravipäeva. Selleks, et tagada Narva haiglas teeninduspiirkonna elanikele kaasaegsetele nõuetele vastav teenuse osutamine, sh optimeeritud pinnal, on vaja teha investeeringuid uue haigla ehitamiseks. Uus taristu oleks netopinnaga 20 000–24 000 m² ning sinna planeeritavad kaasaegsed ruumilahendused (arvestades universaalset pinnastandardit, mis näeb ette ühesuurused ruumid) võimaldavad ruumipaigutust efektiivselt kasutada ja vastavalt vajadusele ka paindlikult muuta. Lisaks kaasaegsetele ruumidele, mis tagavad patsientidele paremad ravi- ja olmetingimused, aitab uue taristu ehitamine kaasa Narva haigla töökeskkonna atraktiivsemaks muutmisele, mille tulemusena saaks leevendada ka tekkinud arstide, õdede ja muu personalipuudust.

Lisa 2 Tallinna Haigla

Tervisekriisi lahendamisel esile tõusnud kitsaskohad viitavad, et Tallinna haiglate taristu uuendamine ja osade erialade killustatuse vähendamine on lähiajal möödapääsmatu, et tagada paindlikkus tervisekriiside lahendamiseks ning muutunud nõudluse tingimustes elanike ootustele vastava kaasaegse ravi pakkumine, meditsiinitehnoloogia ja kompetentside otstarbekas kasutamine kestvamalt.

Tänaste Lääne- ja Ida-Tallinna Keskhaigla aktiivravi osakondade käsutuses olevast hoonestusest ca 60% on vanem kui 50 aastat ja 40% vanem kui 40 aastat, sellest tulenevalt ei ole neis piisavalt üldpinda ühe haiglavoodi kohta, samuti sanitaarruume, puudulik on ventilatsiooni ja liftidega varustus, tuleohutusnõuete tagamine jne. Tänapäevane töökeskkond Tallinna keskhaiglates ei suuda tagada atraktiivsust ja ei motiveeri personali eelistama töökohavalikuid tehes võimalusi koduriigis. Kaasaegsed töötingimused on üks eeldustest selleks, et Eestis ka tulevikus arste ja teisi spetsialiste jaguks ning patsiendid tiptasemel ravi saaksid. Uues kompleksis jätkab tööd ca 4 000 meditsiinitöötajat, kes täna töötavad kahe keskhaigla enam kui kümnes eraldi hoones. Uue haigla tegevusmaht moodustab kogu Eesti eriarstiabi ravimahust ca 25% ning vaid 50% patsientidest on kas Tallinna või Harjumaa elanikud.

Tallinna Haigla on 2027. aastaks valmiv moodne meditsiinilinnak, kuhu koondatakse senised Lääne- ja Ida-Tallinna Keskhaigla korpused. Tegemist on olulise osaga tervishoiureformist, millega parandatakse eriarstiabi kättesaadavust Põhja- ja Ida-Eestis, kus on haiglatele suurim elanikkonna ümberpaiknemisest tulenev surve. Haigla koostööst tervisekeskustega paraneb patsientide jaoks tervishoiuteenuse kvaliteet ja kättesaadavus, väheneb ravivõrgustikku sisenemise aeg ning edaspidine vajadus ringelda ravi käigus erinevate hajali paiknevate raviasutuste vahel. Oluline on ka meditsiinipersonali ja -tehnoloogia efektiivsem kasutamine ning parem valmisolek keerulisteks oludeks.

Meditsiinilinnaku loomisega luuakse võimekus reageerida paindlikult kõrgeenenud ravivajadusega olukordadele, sh luua ravikohti juurde ilma teisi erialasid kahjustamata, suuta piirata nakkuste levikut, tagada tehnovõrkude varustuskindlus. Kaasaegne taristu ja ruumilahendus võimaldab ruume efektiivselt kasutada ja vastavalt vajadusele funktsioone ja paigutust ka paindlikult muuta. Universaalne pinnastandard näeb ette ühesuurused ruumid, mis annavad haiglale paindlikkuse ja võimaluse vahetada ruumi sisu vastavalt vajadusele, sh kriisiolukordades.

Uus haigla võimaldab tagada vananeva ühiskonna tingimustes Tallinna haiglate valmisoleku ravida suuremat hulka eakaid järjest komplitseeritumate, erinevate, samaaegselt esinevate haigustega. See nõuab arstlike erialade vahelist tihedat koostööd ja integreeritud lähenemist, mille eelduseks on koondatud taristu. Oluline on muuta osakaale statsionaarse ravi, ambulatoorse ja päevaravi vahel, et tõhustada tervishoiuressursside kasutamist ja panustada seeläbi tervishoiusüsteemi pikemaajalise toimepidavuse saavutamisse. Seda võimaldab uute meditsiinitehnoloogiate areng, mis koondab keerulise ja kõrgtehnoloogilise aktiivravi järjest enam kompetentsikeskustesse. Uued, efektiivsed ja patsienti säästvad meditsiinitehnoloogiad, sh uued seadmed, ravimid ja ravimeetodid nõuavad spetsiifilisi kompetentse.